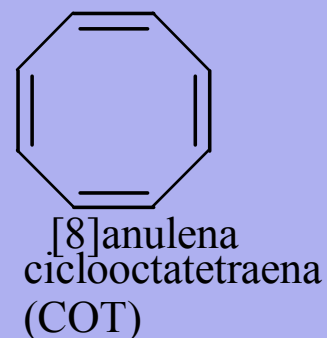
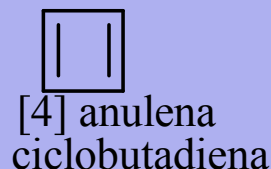

Anulene. Arene

Anulene

SISTEME DIENICE CICLICE:ANULENE

(*anulum*=inel în lat.).

Anulene cu **caracter nearomatic**, ce prezintă caracteristicile: sunt poliene ciclice reactive, au caracter nesaturat, dau reacții de adiție, siteză dien, au energii de conjugare mici și în spectrul RMN semnalele protonilor apar la $\delta=5-6$ ppm (ca la achene). Conform regulii lui Huckel, anulenele nearomatice vor avea 4,8,12 electroni π .

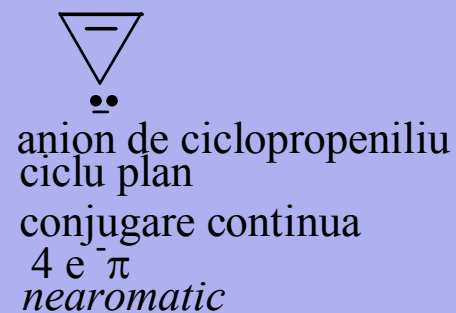
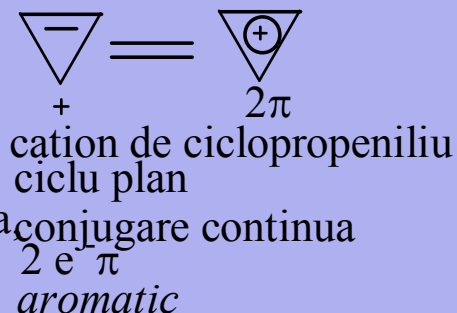
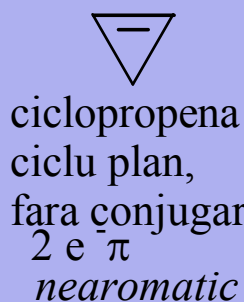
Anulene cu caracter **aromatic**, ce au proprietăți caracteristice benzenului și sunt cunoscute sub numele de compuși aromatici.

Anulene

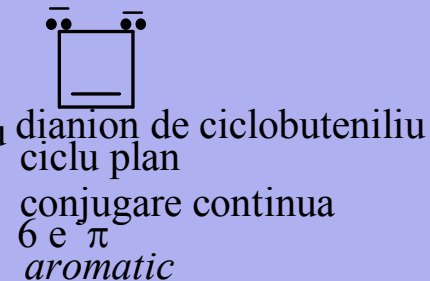
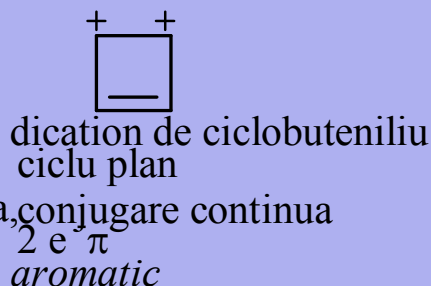
Regula lui Huckel aplicată anulenelor simple

Conform regulii lui Huckel, $[4n+2]$ electroni π , pentru $n=0$ ($2 e-\pi$) vom avea următoarele cazuri:

cationul de ciclopropeniliu

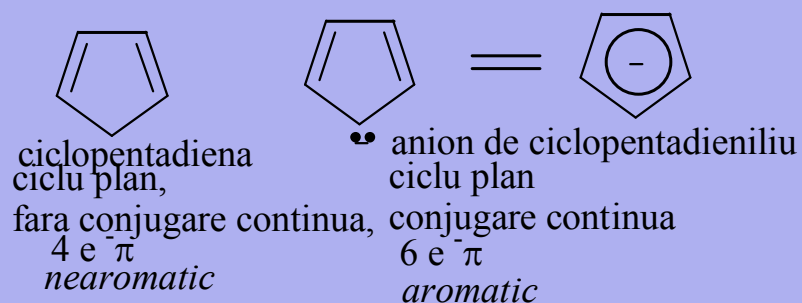
cationul de ciclobuteniliu

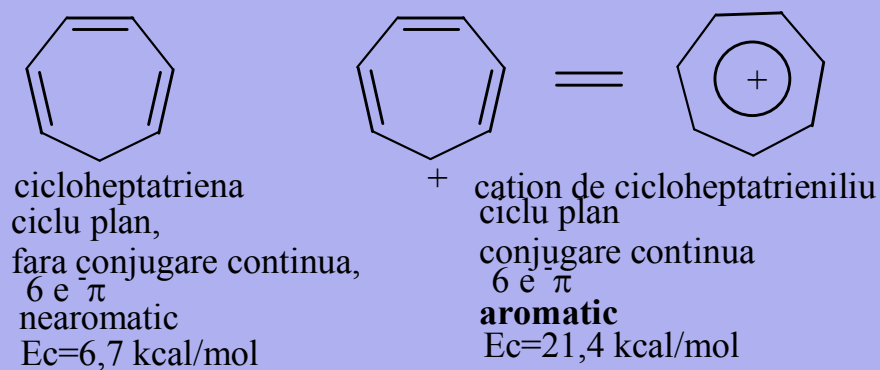
Anulene

Pentru $n=1$, deci $6 e-\pi$

anionul de ciclopentadieniliu: $C_5H_5^-$

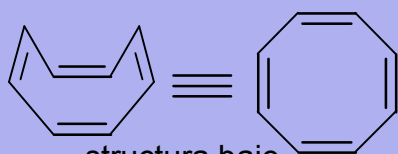
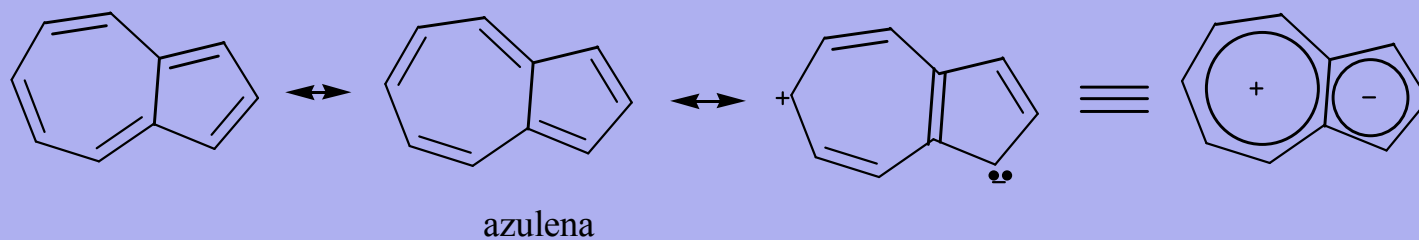

cationul cicloheptatrieniliu (tropiliu) : $C_7H_7^+$

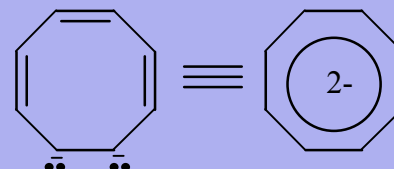
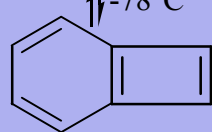
Anulene

Pentru $n=2$, $10 e \pi$, putem exemplifica cu:

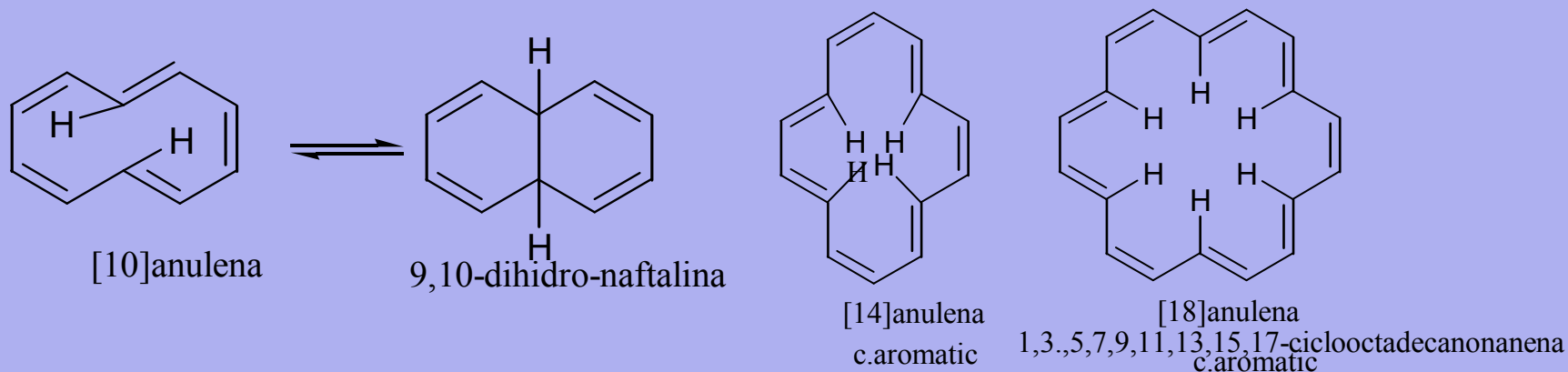
structura baie
 $8 e \pi$
nearomatic

in echilibru dinamic
cu tautomerul de
valenta biciclic

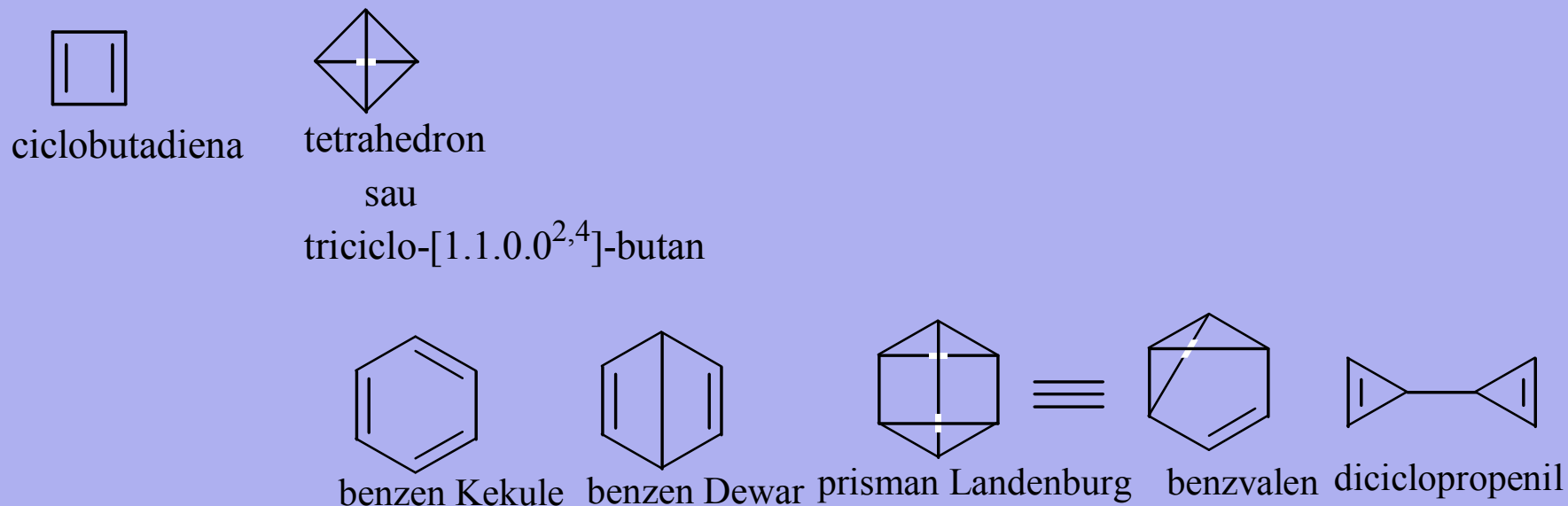
structura plana
 $10 e \pi$
aromatic

Anulene

Izomeri de valență ai anulenelor

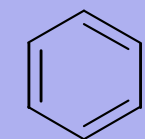
Izomerii cu aceeași formulă moleculară $(CH)_n$

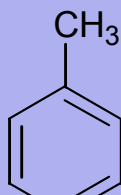
Arene

HIDROCARBURI AROMATICE MONOCICLICE

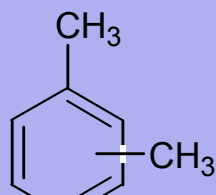
Clasificare. Nomenclatură

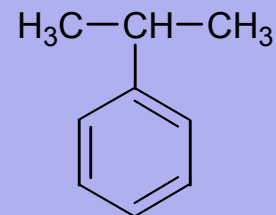
benzen Kekule

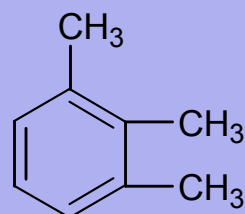
toluen

o,m,p-xilen
(1,2-, 1,3-, 1,4-dimetil- xilen)

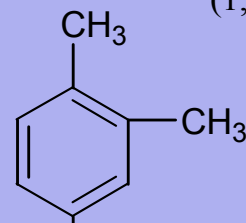

cumen
(izopropilbenzen)

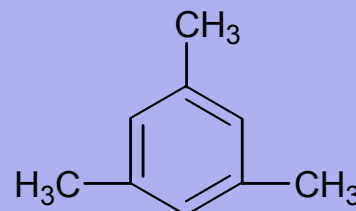

hemimeliten

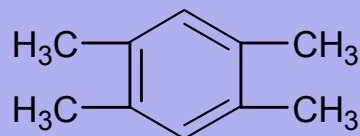
(1,2,3-trimetilbenzen)

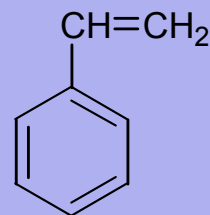
pseudocumen
(1,2,4-trimetilbenzen)

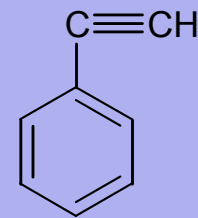
mezitilen
(1,3,5-trimetilbenzen)

duren
(1,2,4,5-tetrametilbenzen)

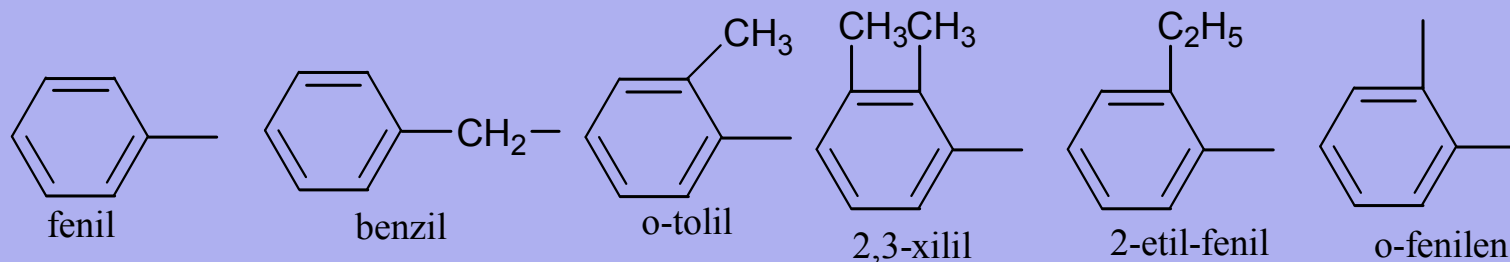
stiren
(vinilbenzen)

fenilacetilena

Arene

Radicalii

Structura benzenului

Faraday în 1825 din amestecul uleios ce condensează din gazul de iluminat.

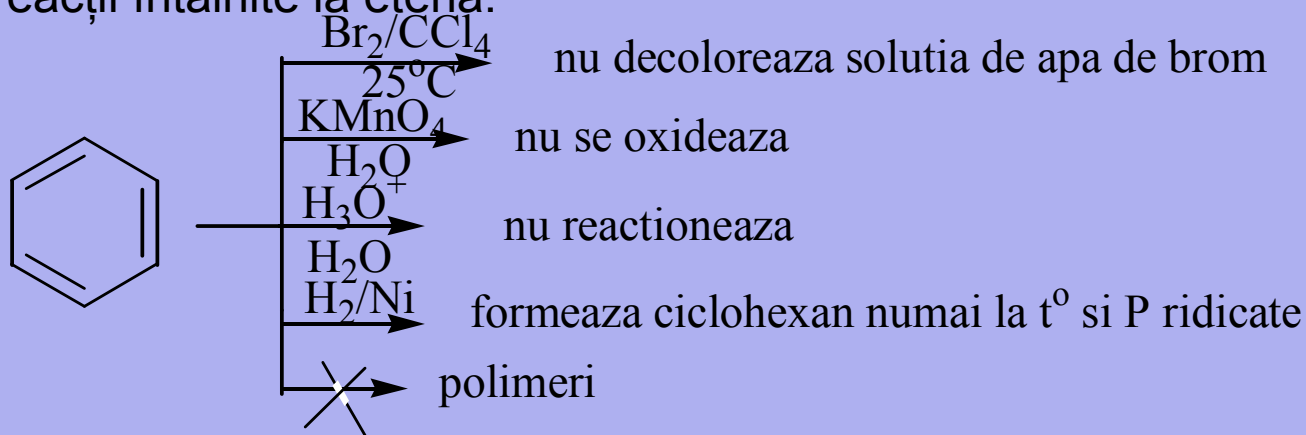
În 1834, Mitcherlich îl sintetizează prin decarboxilarea acidului benzoic obținut la rândul său din rășina extrasă din *styrex bezoe* și l-a numit *benzin*.

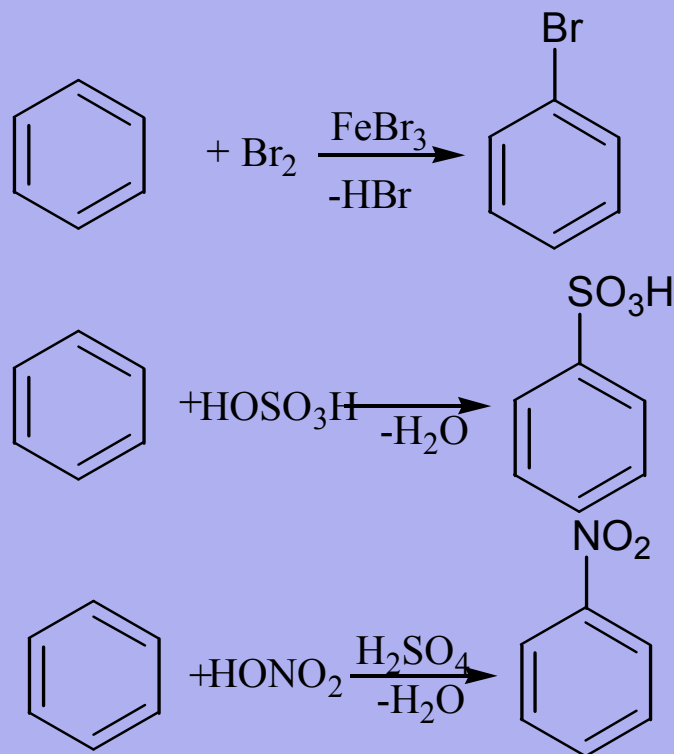
Arene

Formulele Kekule. Proprietățile benzenului

a. nu dă reacții întâlnite la etenă:

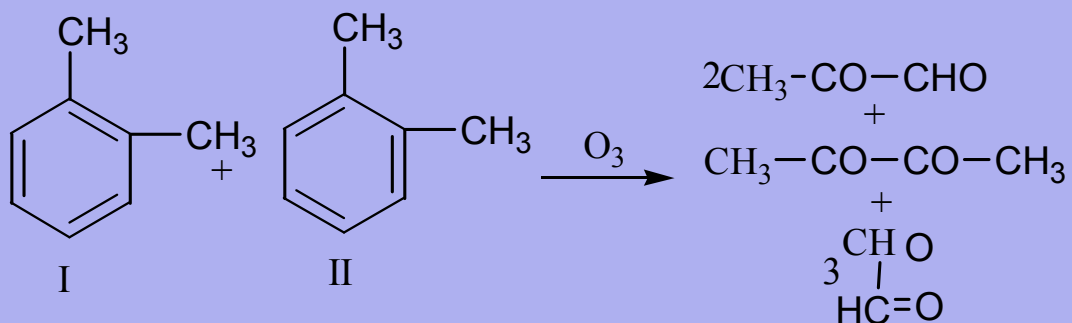

b. halogenii, acidul sulfuric și azotic, în loc de reacții de adiție dau cu benzenul, ușor și cu randamente mari, reacții de substituție

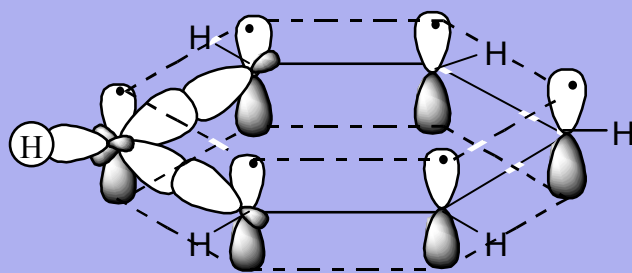

Arene

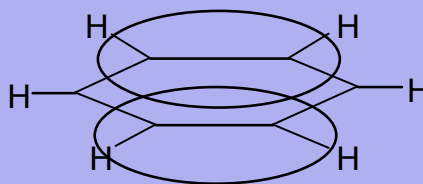
Echivalența legăturilor C-C în benzen

Geometria moleculei de benzen

geometria moleculei

fuziunea orbitalilor p in
molecula benzenului
da nastere unor
orbitali moleculari extinsi

Arene

Caracteristici spectrale

În spectrul RMN, datorită curentului de inel, hidrocarburile aromatice sunt dezecranate; protonii din benzen dau un singur semnal la $\delta = 7,24$ ppm. Alți compuși aromatici substituiți au semnale complexe, la $\delta=7-8$ ppm.

În spectrul IR, benzile de absorbție ale vibrațiilor de valență ν C-C aromatic, la 1450-1600 cm^{-1} și ν C-H din nucleul aromatic, în regiunea 3000-3100 cm^{-1} .

Proprietăți fizice

Benzenul și derivații săi tind să fie mult mai simetrici decât omologii alifatici și au puncte de topire mai ridicate. De exemplu, benzenul se topește la 60C în timp ce hexanul, la -95oC. Izomerii para au puncte de topire mai ridicate decât cei orto și meta.

Benzenul și alte hidrocarburi aromatice sunt ușor mai dense decât omologii nearomatici dar sunt mai puțin dense decât apa. Derivații halogenați ai benzenului sunt mai denși decât apa. Hidrocarburile aromatice sunt în general insolubile în apă în timp ce unii derivați cu grupări puternic polare (fenol, acid benzoic, etc) sunt ușor solubile în apă.

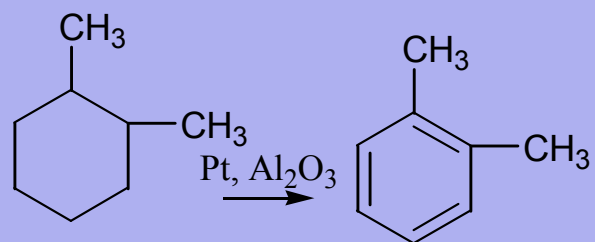
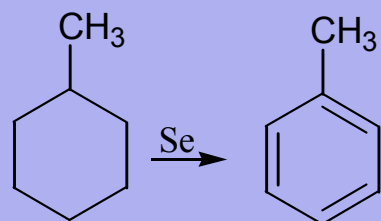
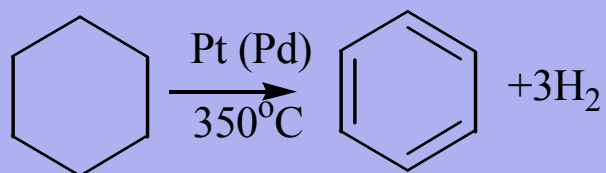
Arene

Surse naturale pentru obținerea hidrocarburilor aromatice

a. Izolarea hidrocarburilor aromatice din produsele cocsificării cărbunilor

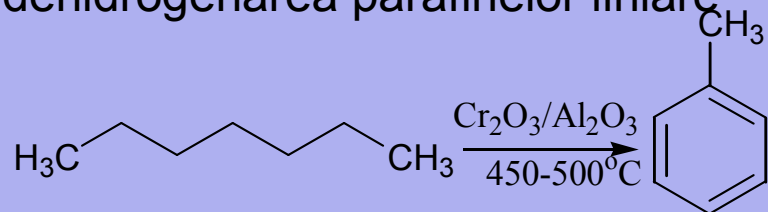
b. Obținerea hidrocarburilor aromatice din petrol

În procesele de reformare catalitică au loc reacțiile:
aromatizare prin dehidrogenarea cicloparafinelor:

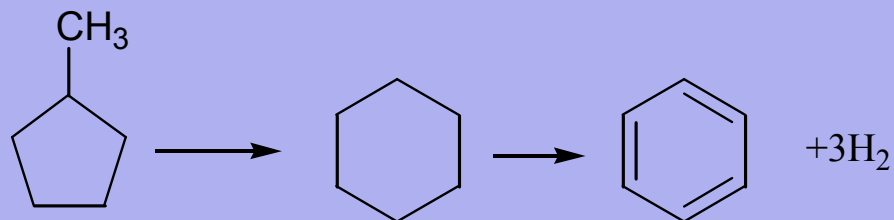

Arene

- dehidrogenarea parafinelor liniare

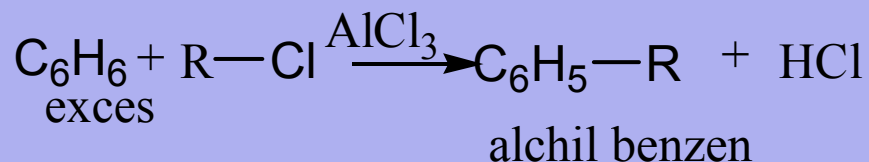

- dehidroizomerizarea cicloparafinelor

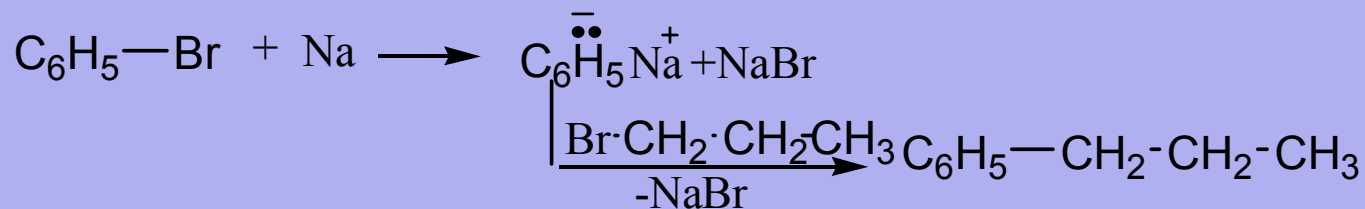
Metode de sinteză

Alchilarea Friedel – Crafts a benzenului conduce la derivați substituiți ai benzenului:

Din compuși organometalici

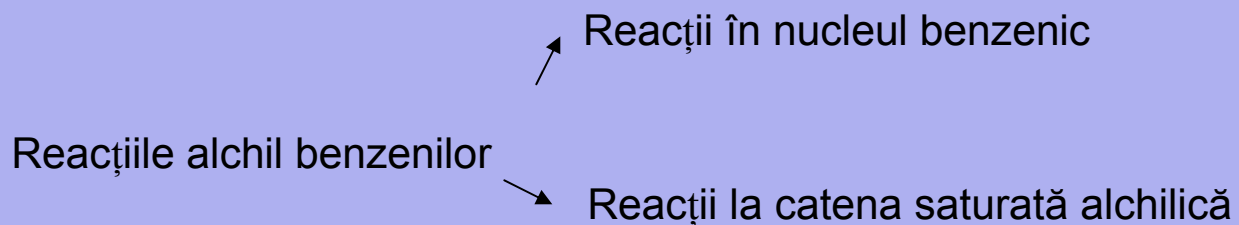
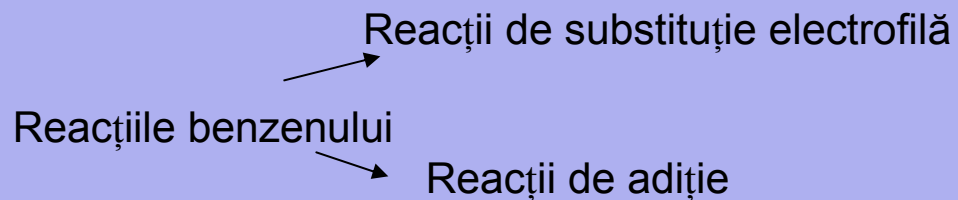
a. Reacția Wurz –Wittig:

Arene

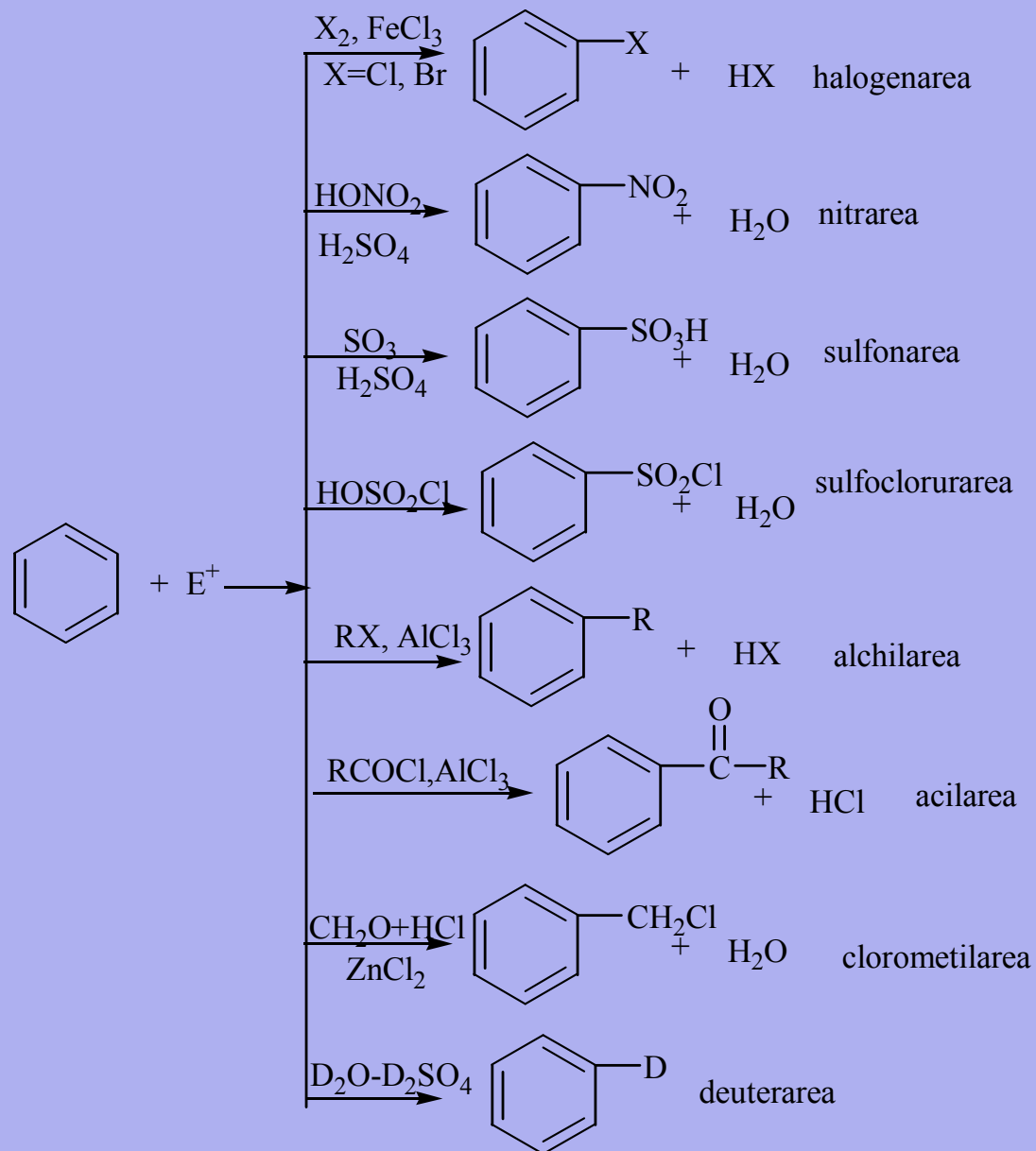

Reactivitatea benzenului

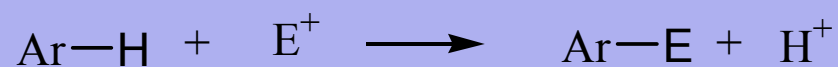
Reacții de substituție electrofilă aromatică (SEAr)

Arene

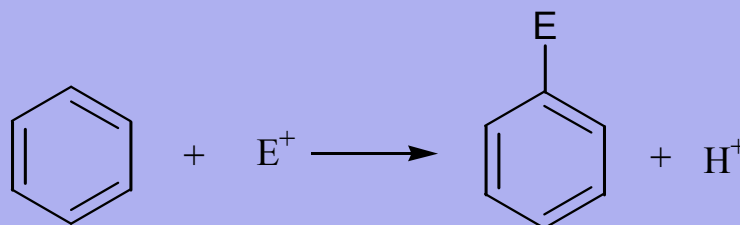
Arene

Reacția generală de SEAr poate fi redată schematic:

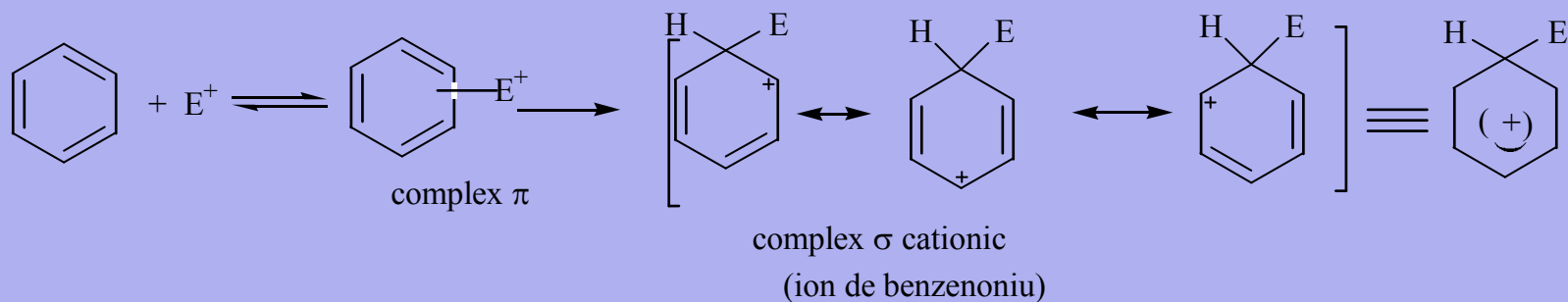

unde Ar= grupare aril, E⁺= electrofil

Prin înlocuirea unui atom de hidrogen rezultă:

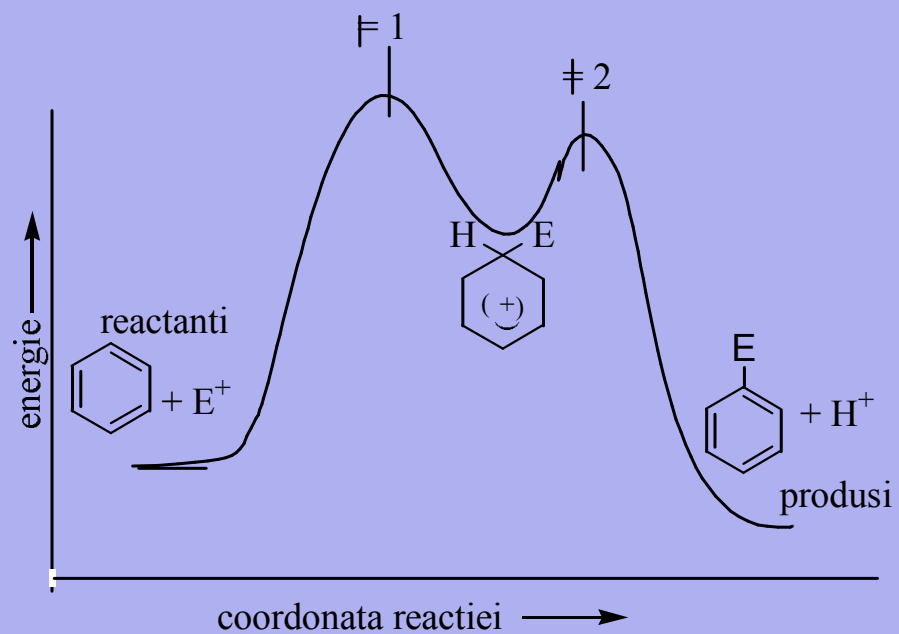
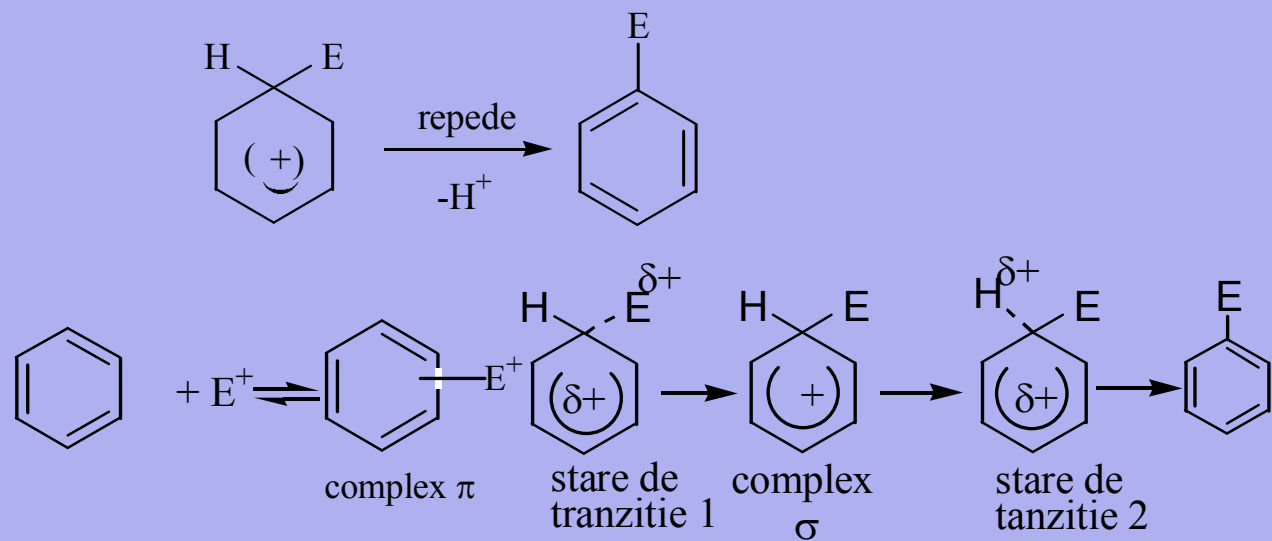

Mecanismul general al reacției de SEAr. Formarea ionilor benzenoniu

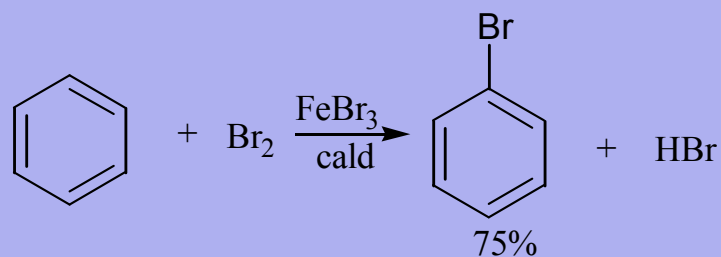
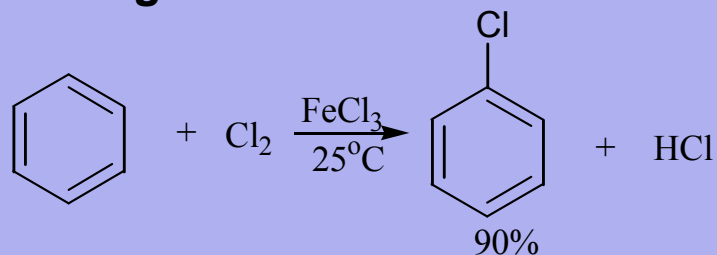

Arene

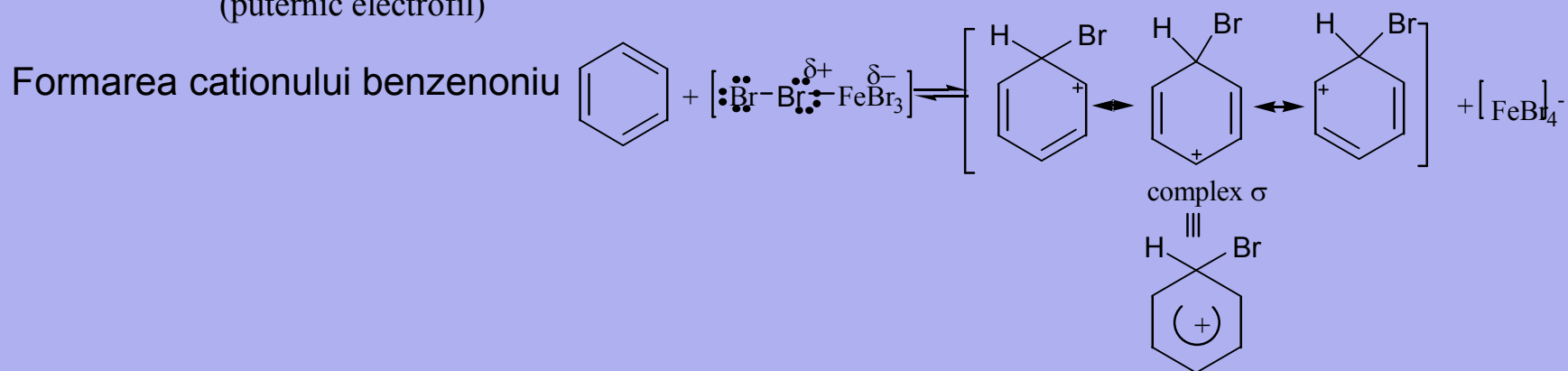
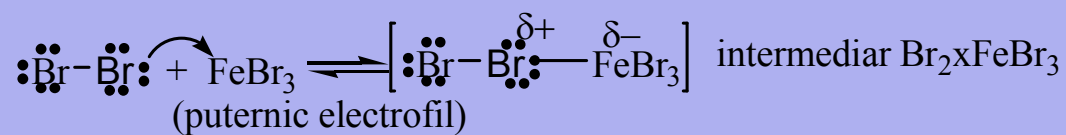
Arene

Reacția de halogenare

Mecanism:

- Formarea reactantului electrofil

Arene

- Stabilizarea carbocationului și refacerea catalizatorului

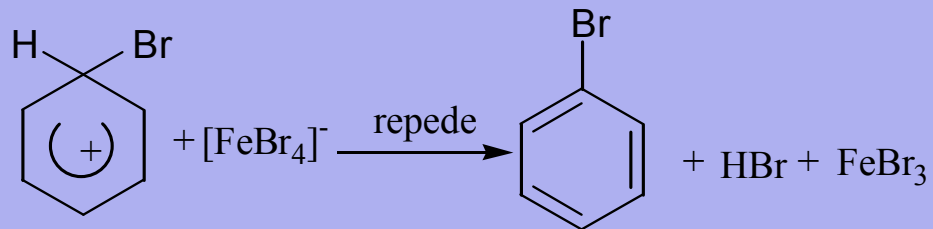
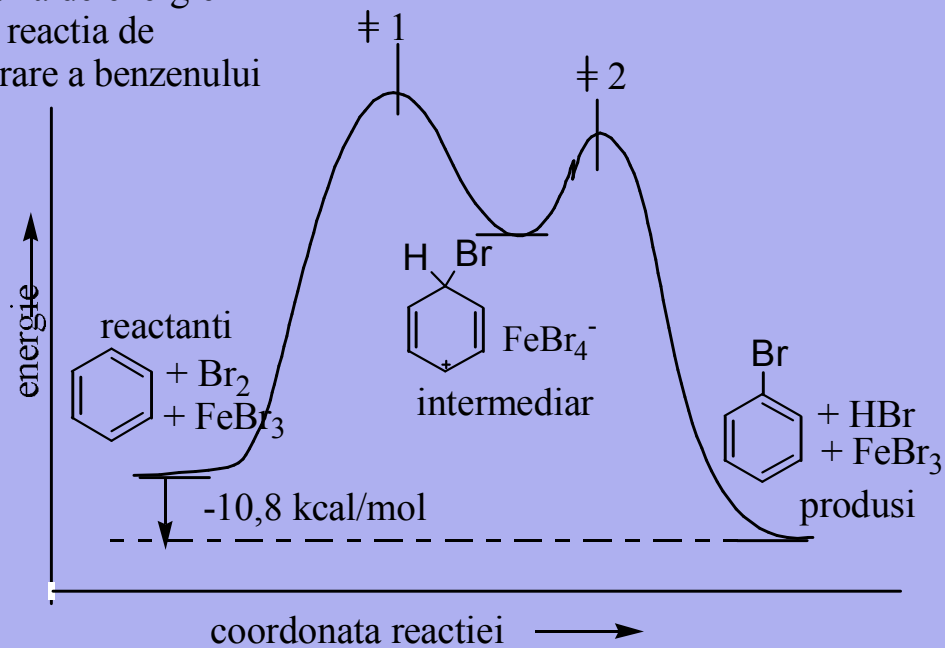

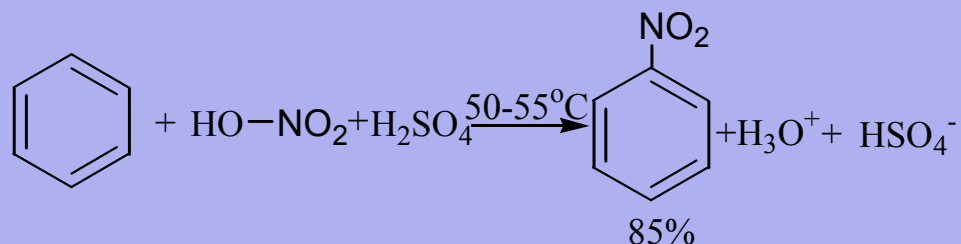
Diagrama de energie
pentru reacția de
bromurare a benzenului

Arene

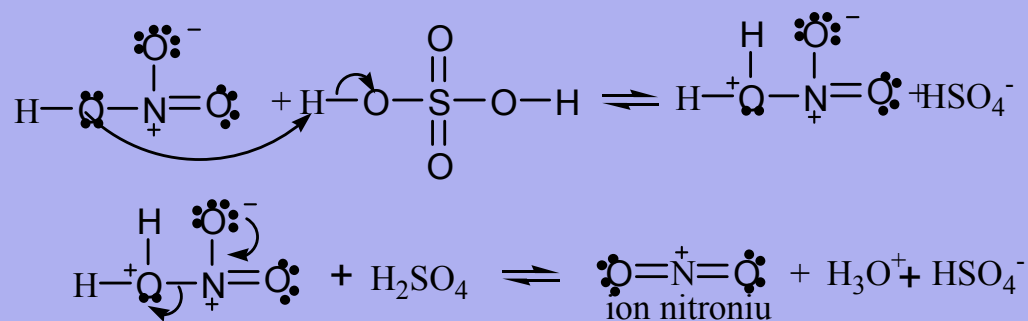
Reacția de nitrare

Este reacția de SEAr ce se realizează cu amestec sulfonitric.

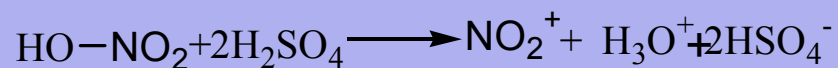
Mecanism:

Reactantul electofil este cationul $^+\text{NO}_2$ ce se formează din amestecul sulfonitric :

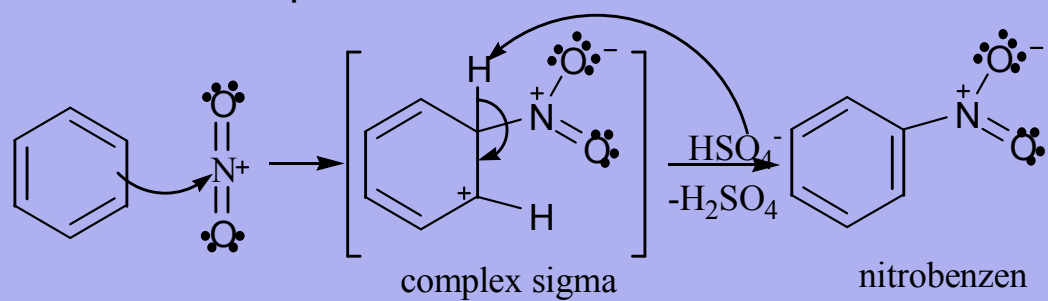

Arene

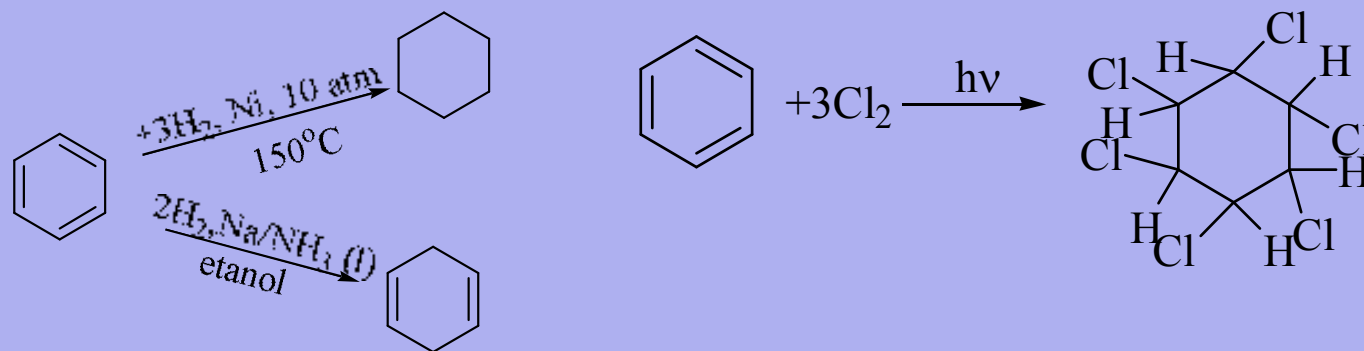
Reacția globală de formare a electrofilului este:

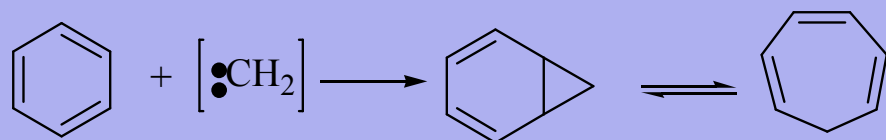
Etapa de formare a complexului σ :

Reacții de adiție

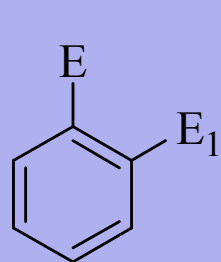
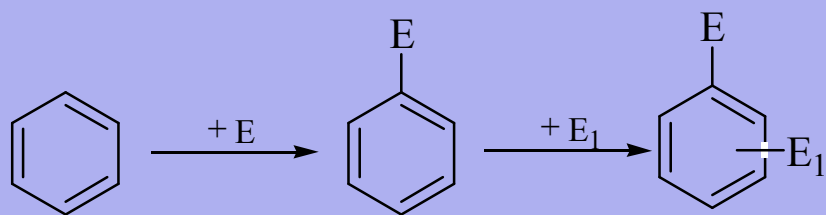

Arene

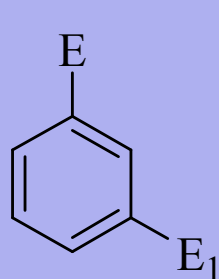

biciclo [4.1.0]-heptadiena cicloheptatriena

Efectul substituentului

orto-

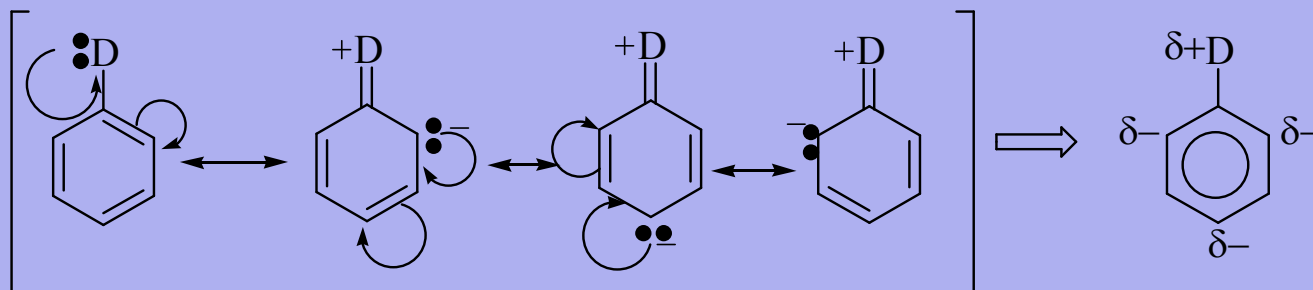
meta-

para-

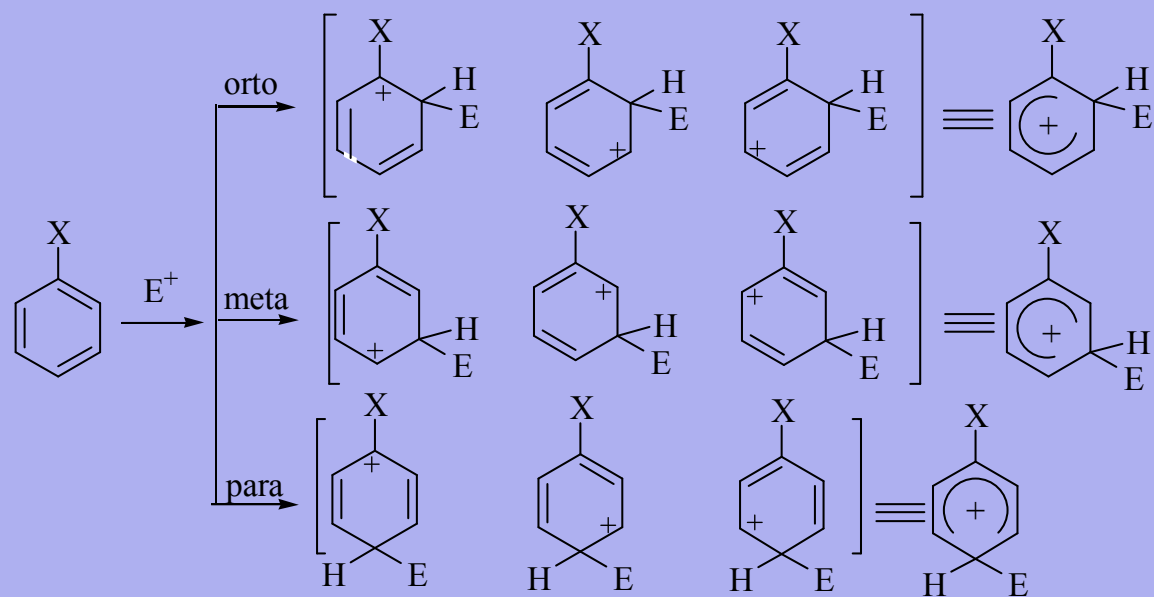
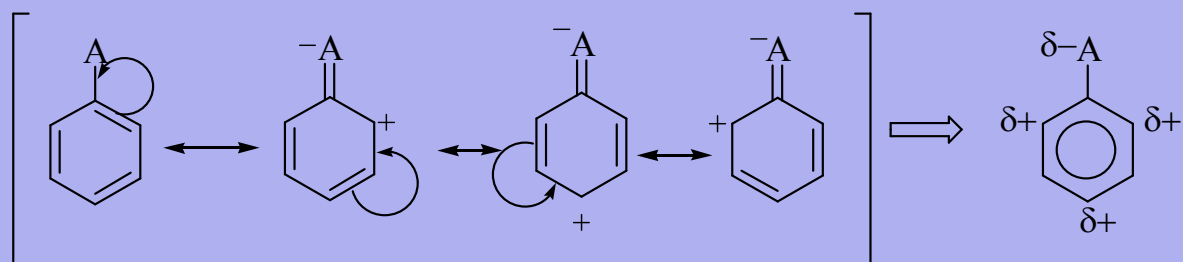
Arene

Grupările donoare de electroni (GDE) cu perechi de electroni neparticipanți (de ex. $-\text{OMe}$, $-\text{NH}_2$) pe atomii adiacenți sistemului π activează ciclul aromatic prin creșterea densității de electroni pe nucleu prin **efectul donator de electroni**. Rezonanța permite densității de electroni să se poziționeze numai în orto- și para- astfel că aceste poziții vor fi mai nucleofile și sistemul tinde să reacționeze cu electrofili în aceste poziții.

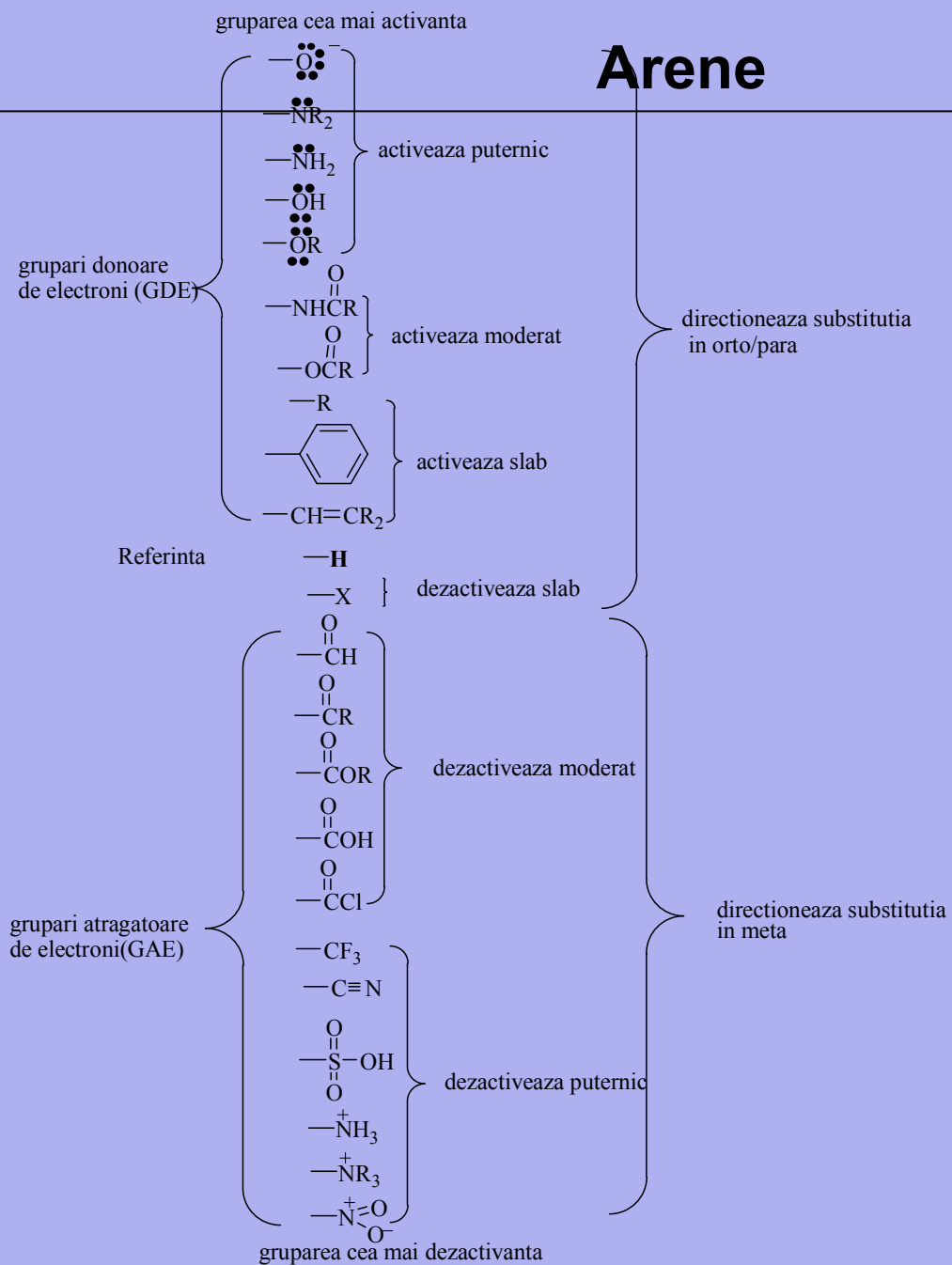
Grupările electronoatrăgătoare (GAE), cu legături π la atomii electronegativi (de ex. $-\text{C}=\text{O}$, $-\text{NO}_2$) adiacenți sistemului π dezactivează ciclul aromatic prin descreșterea densității de electroni pe ciclu prin **efectul atrăgător de electroni**. Rezonanța va scădea densitatea de electroni mai ales în pozițiile orto- și para- astfel că ele vor fi mai puțin nucleofile și sistemul va tinde să reacționeze cu electrofili în poziția meta-.

Arene

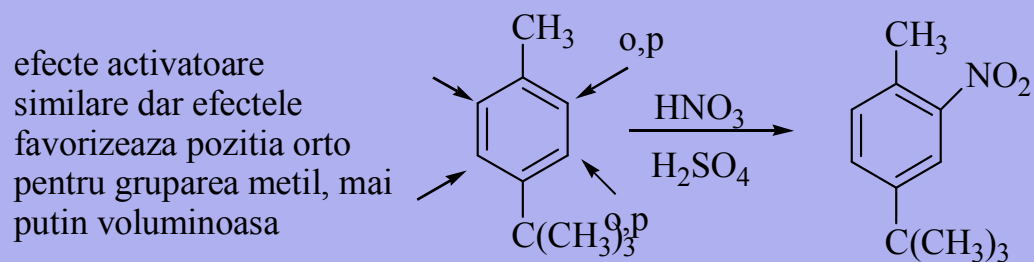
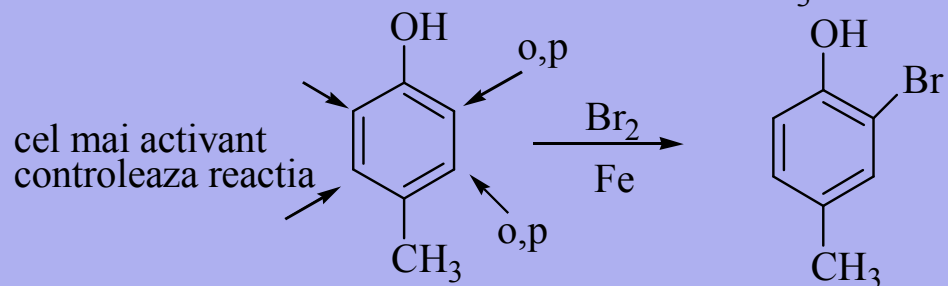
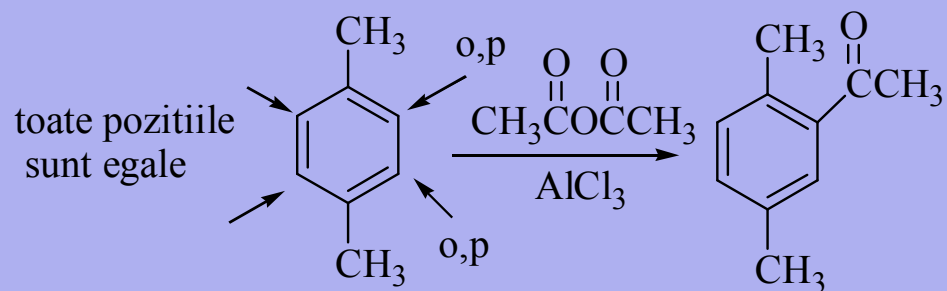

Arene

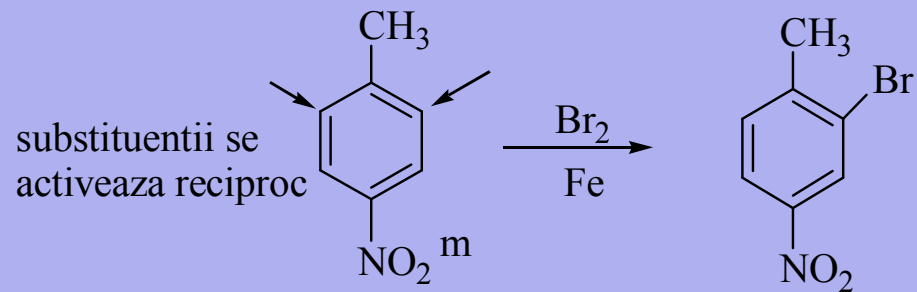
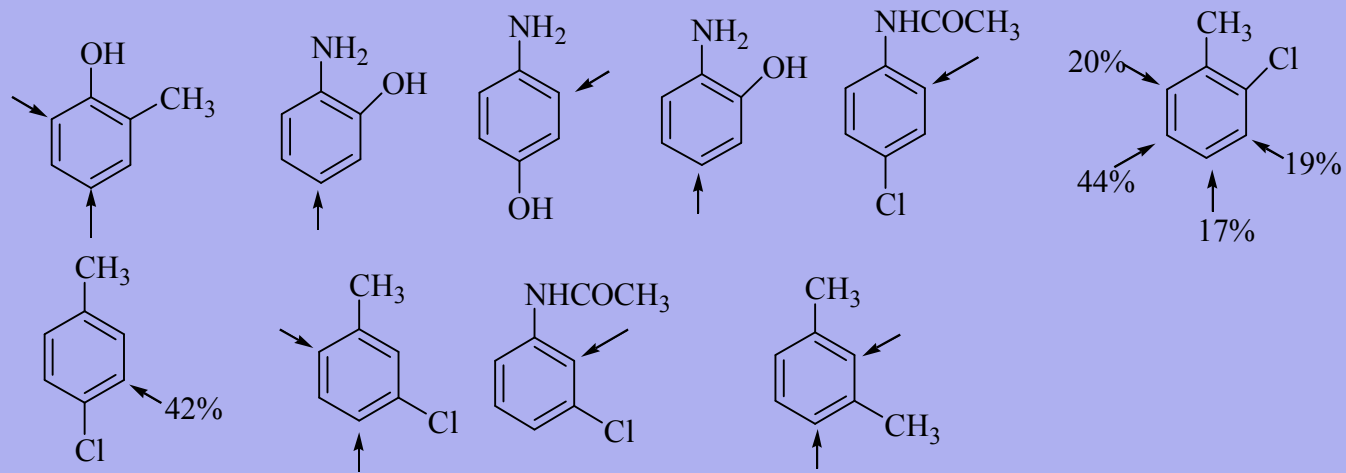

Arene

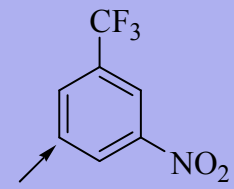
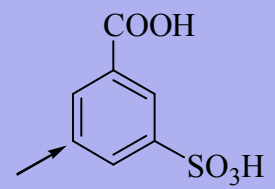
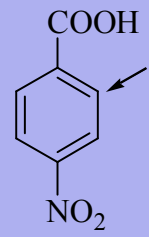
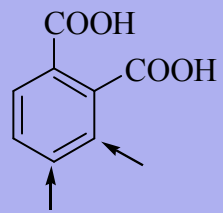
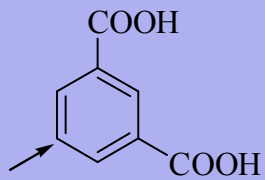
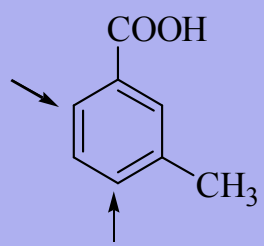
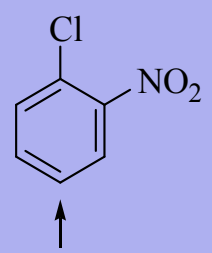
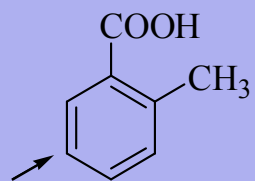
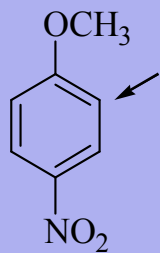
Efecte de orientare în benzenul disubstituit

Arene

Arene

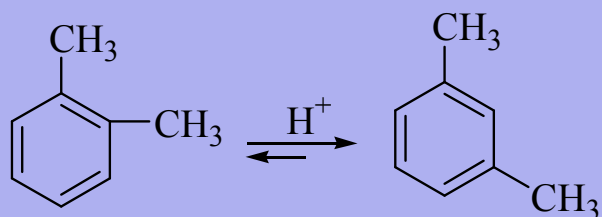
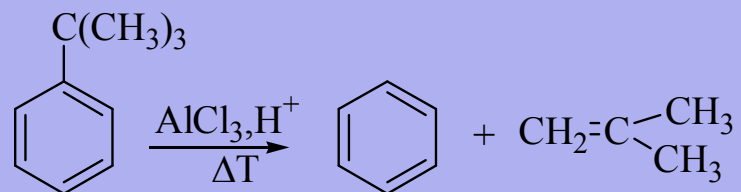
Arene

Reacții ale alchil benzenilor

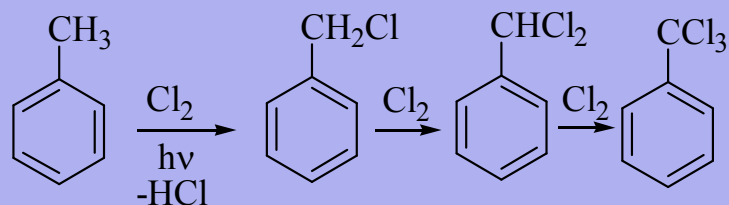
Reacții ale inelului benzenic (vezi SEAr, adiția)

Substituția electrofilă aromatică (vezi acolo)

Substituția electrofilă „ipso” este reacția inversă alchilării Friedel-Crafts, când are loc dezalchilarea alchil benzenilor. Cel mai ușor se înlocuiește gruparea t-butil:

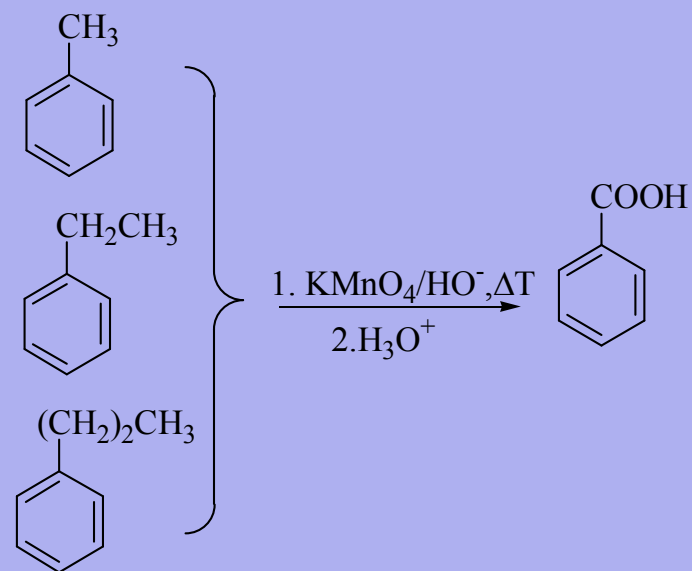
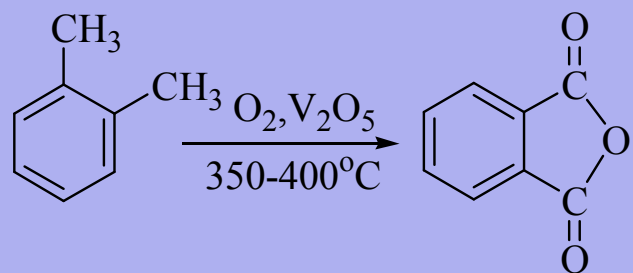
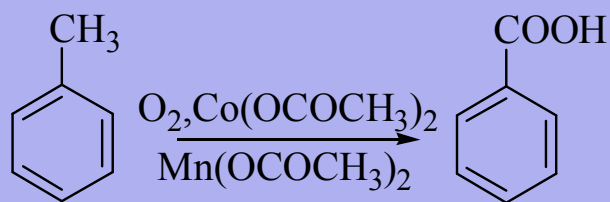
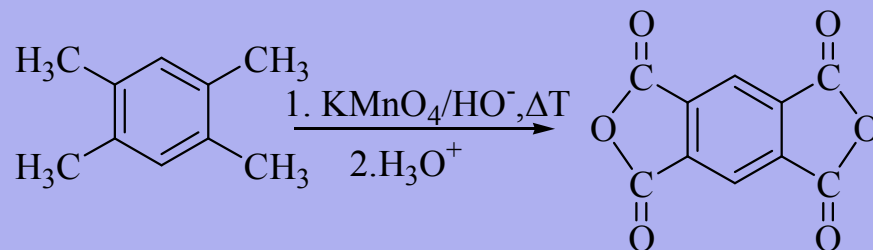

Reacții la catena laterală
reacția de halogenare

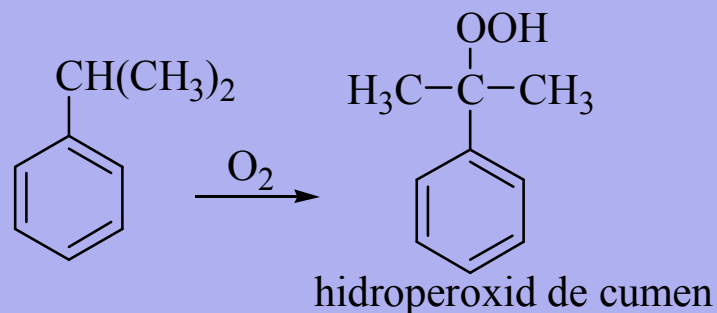

Arene

reacția de oxidare

Arene

Utilizări ale hidrocarburilor aromatice monociclice

Hidrocarburile aromatice monociclice au multiple utilizări ca solvenți organici, intermediari în sinteza organică. *Benzenul*, folosit mult timp ca solvent nepolar este acum tot mai puțin utilizat, fiind cancerigen. *Toluenul* este utilizat ca solvent, în industria explozivilor, pentru obținerea trotilului, dizolvant pentru lacuri. *Xilenii* sunt utilizați ca solvenți, în industria microscopică, ca materiale de plecare pentru obținerea acizilor ftalici. *Izopropilbenzenul (cumenul)*, obținut prin alchilarea benzenului cu propenă, este materia primă pentru obținerea fenolului și acetonei.

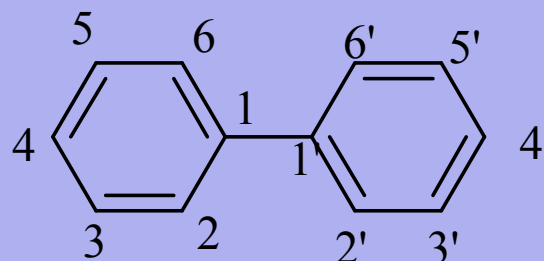

Arene

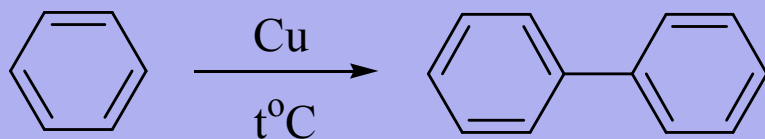
HIDROCARBURI AROMATICE POLICICLICE

A. Hidrocarburi aromatice cu nuclee izolate

Cel mai cunoscut compus din această clasă este bifenilul:

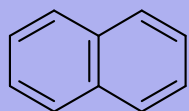

bifenil

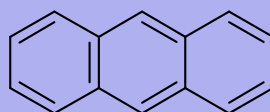

Arene

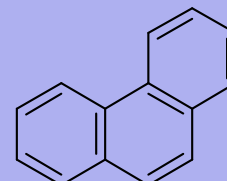
B. Hidrocarburi aromatice cu nuclee condensate

naftalen
10 e π

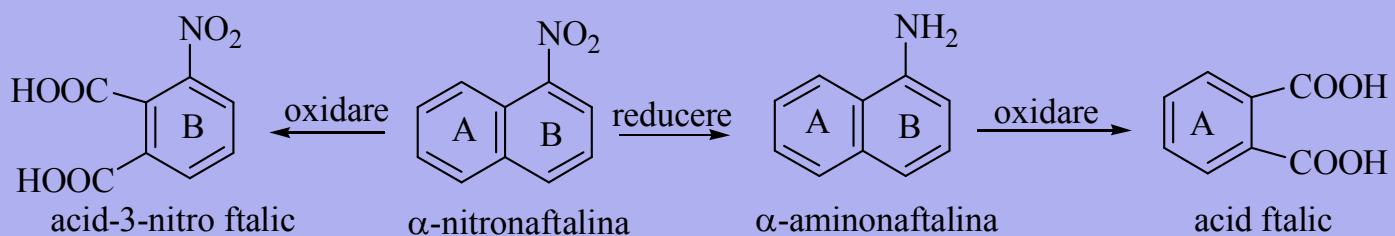

antracen
14 e π

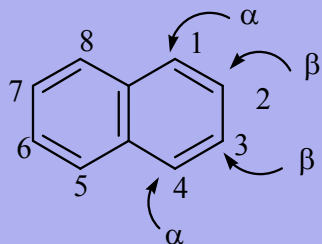
fenantren
14 e π

Naftalina Formula naftalinei a fost propusă de Erlenmeyer în 1866. Existența celor două inele benzenice a fost demonstrată prin reacții de oxidare când rezultă acizi ftalici:

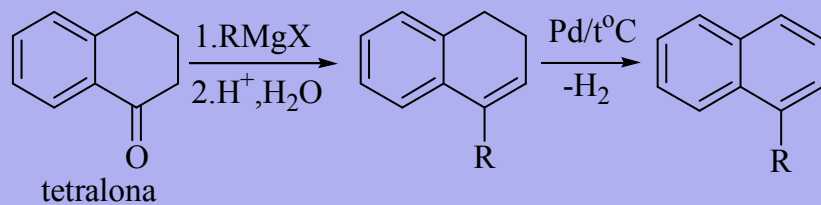
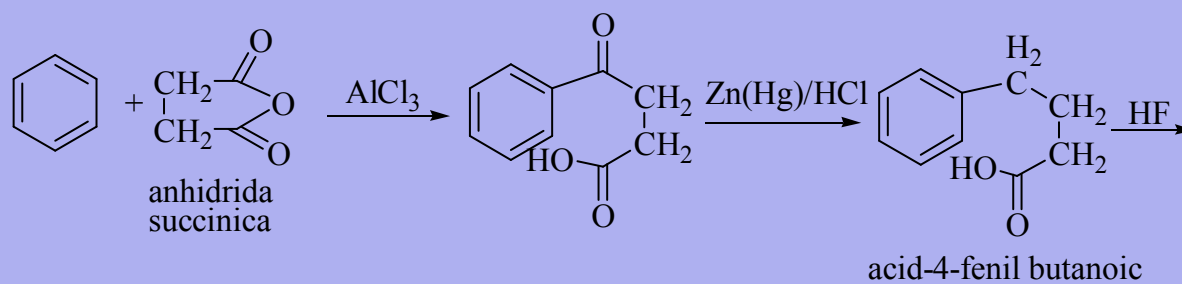

Arene

Izomerii naftalinei sunt :

2 izomeri monosubstituiti (α, β)
10 izomeri disubstituiti cand substituentii sunt identici
14 izomeri disubstituiti cand substituentii sunt diferiti

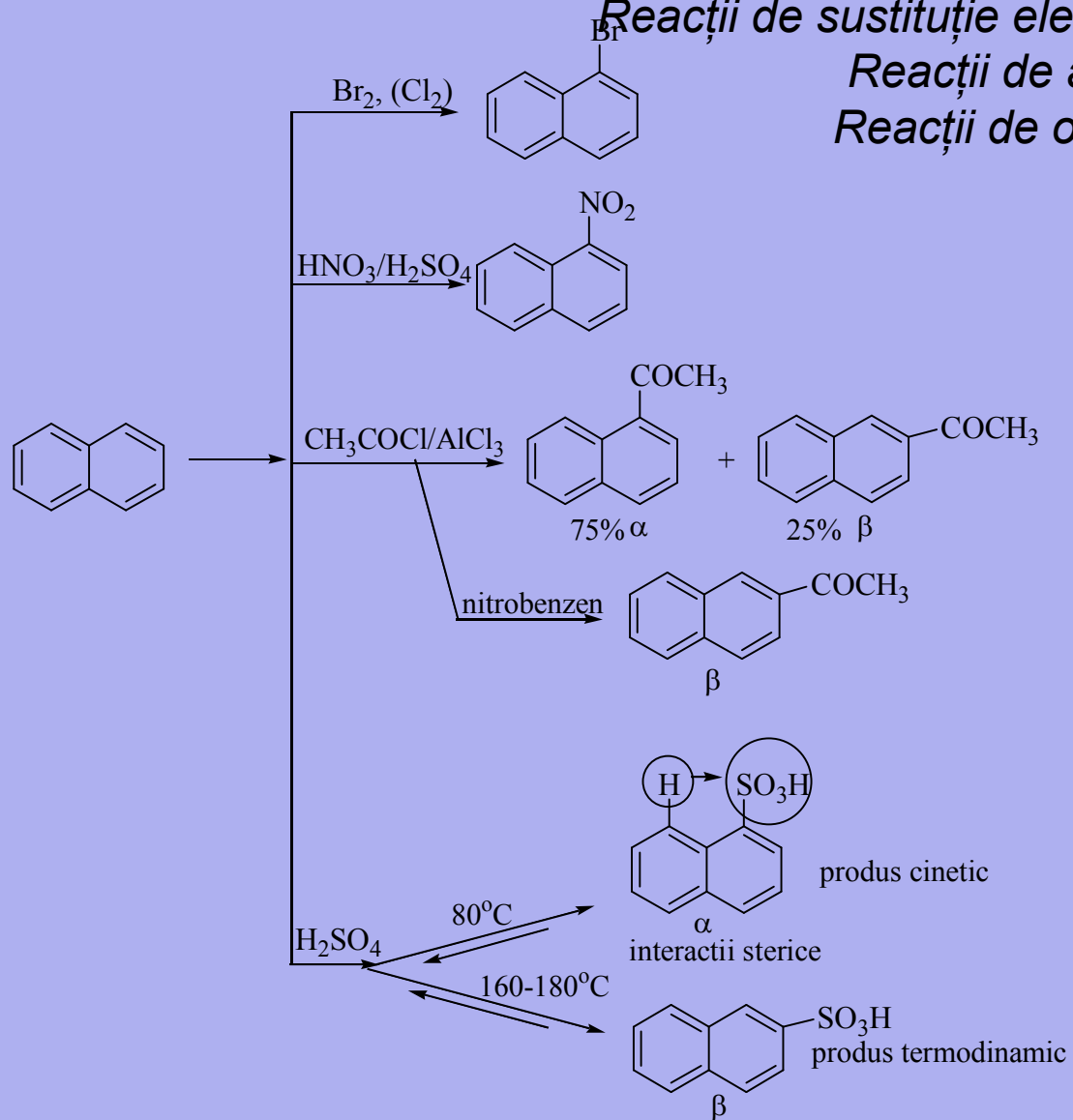
Arene

Proprietăți chimice

Reacții de substituție electrofilă aromatică

Reacții de adiție

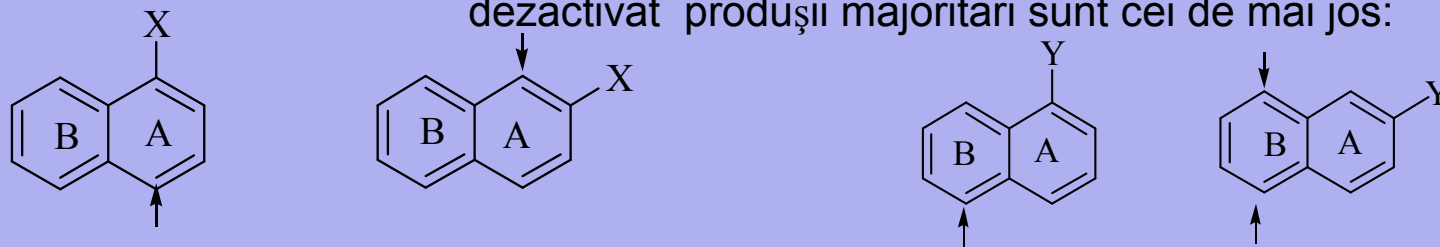
Reacții de oxidare

Arene

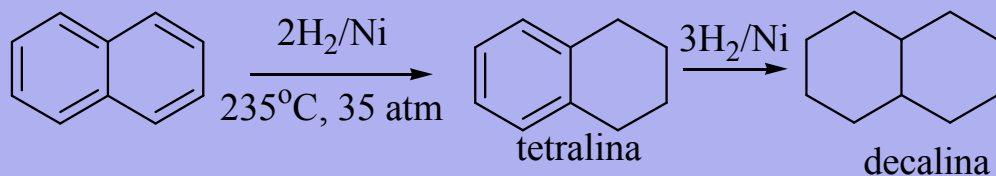
Efecte de orientare și regioselectivitatea reacțiilor de SEAr la nucleul naftalinei

Când substituentul X (-OH, -NH₂, -R) este de ordin I, nucleul este activat și se obțin produși majoritari ca mai jos: Când substituentul Y (-NO₂, -CN, -COOH) este de ordin II, nucleul este dezactivat produșii majoritari sunt cei de mai jos:

b. Reacții de adiție

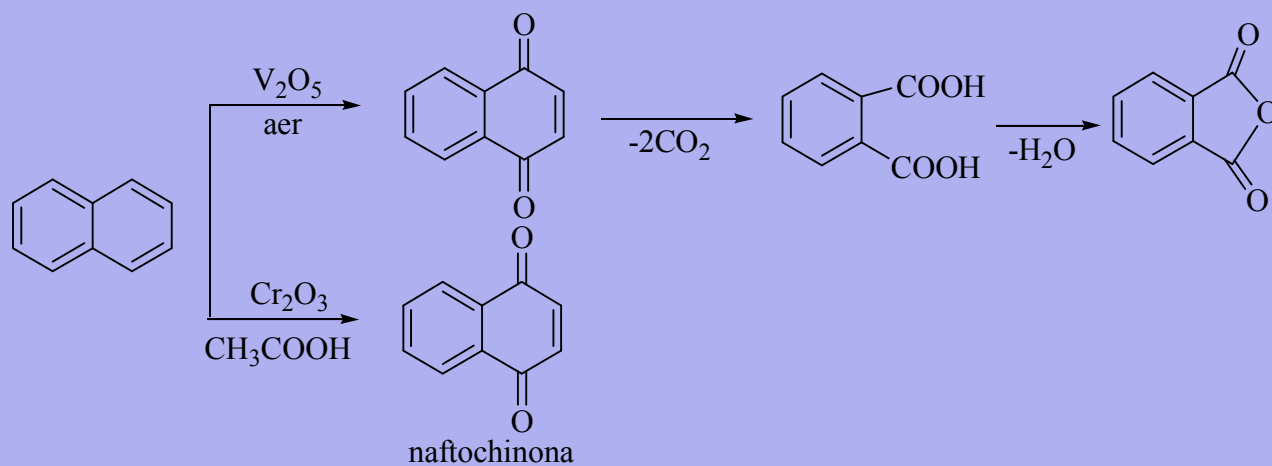
Naftalina are caracter aromatic mai slab decât benzenul astfel că dă mai ușor reacții de adiție

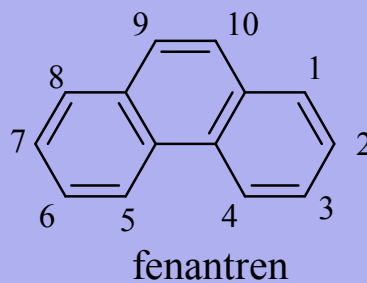
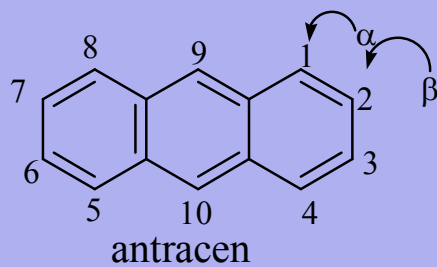
Arene

c. Reacții de oxidare

Reacția de oxidare are loc mai ușor decât la benzen:

2. Antracen. Fenantren

1,4,5,8= α

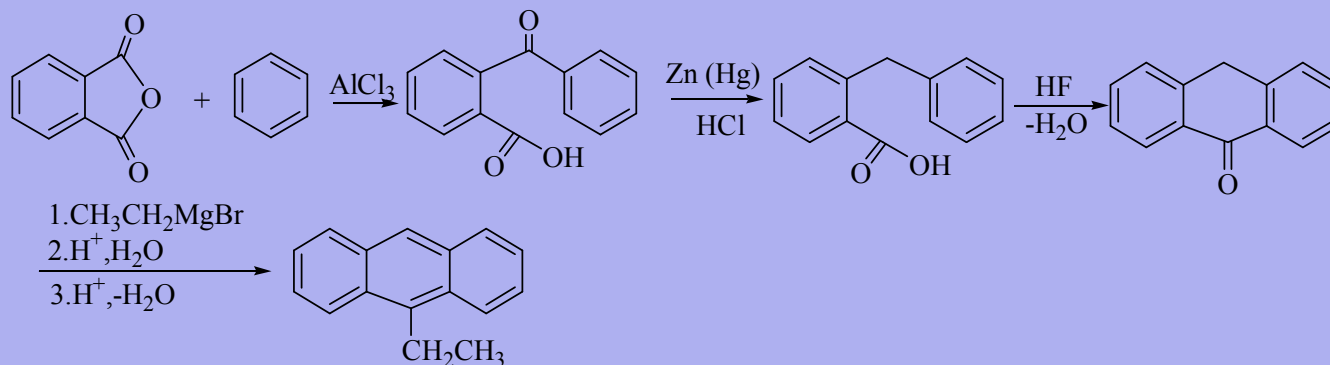
2,3,6,7= β

9,10= mezo

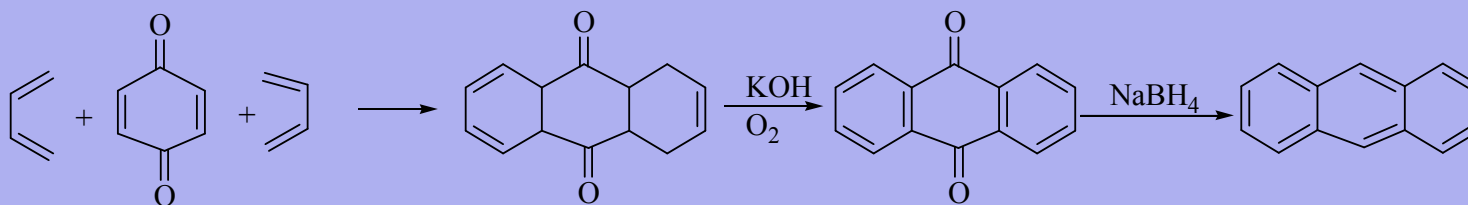
Arene

Obținere

Prin reacția de acilare

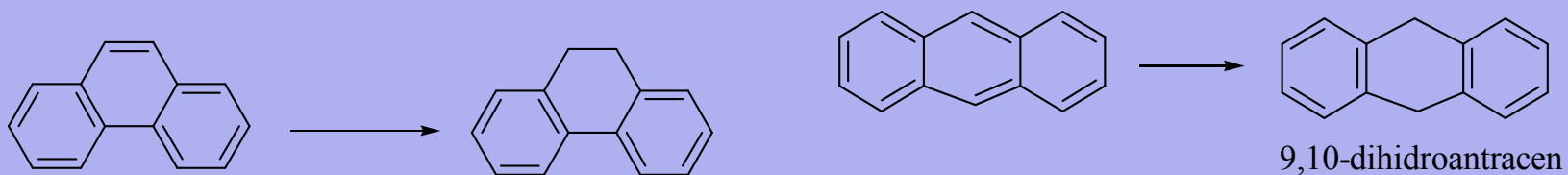
Sinteza dien

Proprietăți chimice

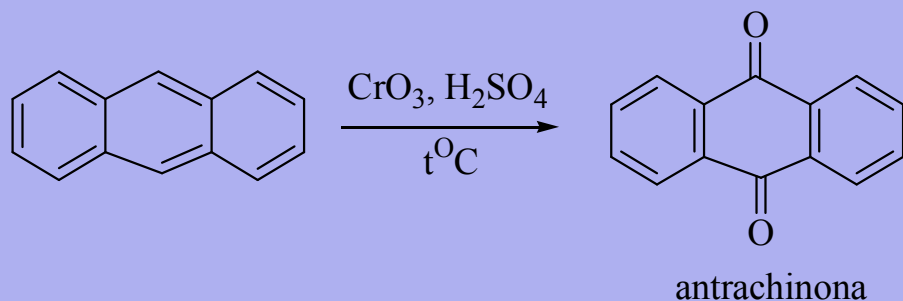
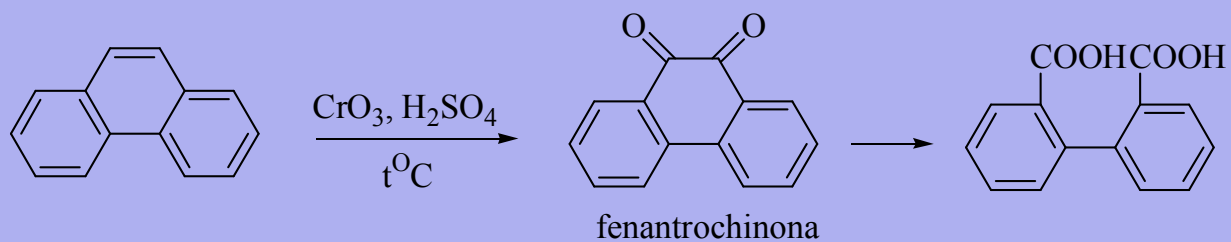
Pozițiile cele mai reactive sunt 9,10, care au un caracter nesaturat manifestat în reacții de adiție.

Reacții de adiție. Reducerea antracenui sau a fenantrenului în prezența sodiului

Arene

Reacțiile de oxidare constituie dovada pentru scheletul fenantrenului :

Utilizări

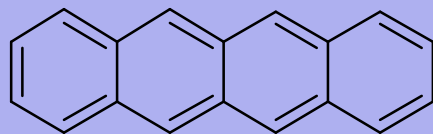
Antracenu servește la obținerea antrachinonei, materia primă pentru numeroși coloranți. Fenantrenul nu are întrebuințări practice însă în natură se găsesc numeroși compuși ce conțin scheletul fenantrenic: steroidii, hormonii sexuali, toxicele cardiace, alcaloizii din clasa morfinei

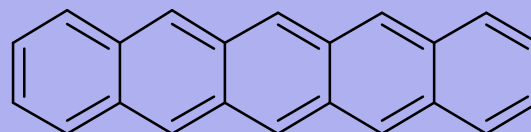
Arene

C. Hidrocarburi aromatice policiclice superioare

a. *condensate liniar*, numite și acene (omologi ai antracenului)

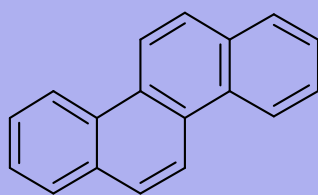

tetracen

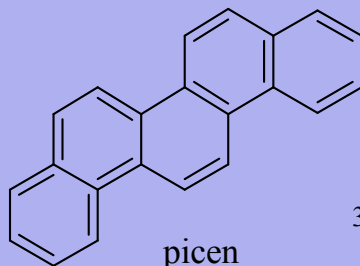

pentacen

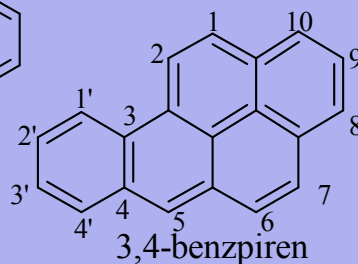
b. *condensate angular*, numite și *fene* (schelet de bază al fenantrenului). Sunt puternic fluorescente, unele fiind foarte cancerigene. Pătrunse în organism, sub acțiunea unor enzime (oxidaze), din ficat produc mutații genetice.

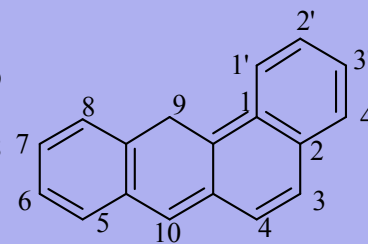
crisen

picen

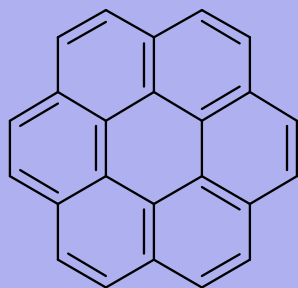
3,4-benzpiren

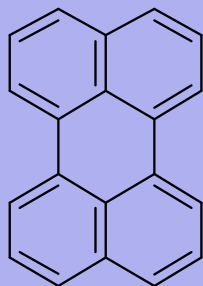
1,2-benzoantracen

Arene

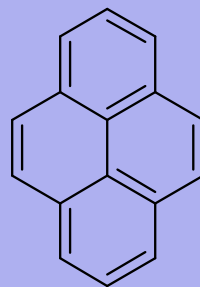
c. pericondensate: mai mult de trei nuclee aromatice pot fi condensate astfel încât să conțină atomi de carbon comuni la trei nuclee. Majoritatea se găsesc în gudroanele cărbunilor de pământ. Unele sunt puternic cancerigene.

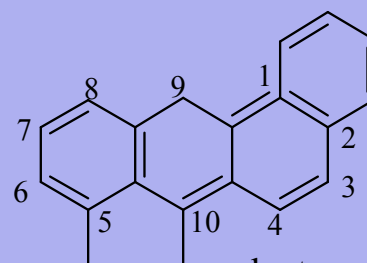
coronen

perilen

piren

colantren